

Ilona Kożuch

orcid.org/0000-0003-0421-0008
Lubelska Akademia WSEI

Innowacyjność w edukacji przedszkolnej w świetle obowiązujących regulacji prawnych i analizy literatury przedmiotu

Innovativeness in Preschool Education in the Light of the Applicable Legal Regulations and Analysis of the Literature on the Subject

KEYWORD ABSTRACT

innovativeness,
pedagogical
innovation,
innovations in
preschool education,
preschool education,
innovative activities,
program.

Introducing improvements and enhancements aimed at improving the quality of the institution's work is an extremely important and constantly valid challenge faced by contemporary pre-school education institutions. Pedagogical innovativeness implemented by both preschool education teachers and the management of these institutions is in line with the current social expectations and meets the needs and interests of preschool children.

The aim of the article is to undertake theoretical considerations and present the definitional difference of program vs. innovation, referring to specific regulations of the Educational Law, with particular emphasis on the stage of pre-school education. In addition, the author of the article mentioned the concepts of innovativeness in the educational aspect, discussed by various authors in pedagogical publications. Also, the most important regulations contained in the core curriculum for preschool education were analysed. The binding legal regulations included in the Education Law have been outlined, regarding innovation and the possibility of undertaking innovative activities by teachers, with particular emphasis on preschool education teachers. It was indicated that the purposefulness, planning and innovativeness are among the most important criteria that should be taken

into account in innovative solutions. The summary is a terminological definition of the validity of the selection of the program vs. innovation to be implemented by teachers of preschool education.

SŁOWA KLUCZE ABSTRAKT

innowacyjność,
innowacja
pedagogiczna,
innowacje
w edukacji
przedszkolnej,
wychowanie
przedszkolne,
innowacyjne
działania, program

Wprowadzanie usprawnień i ulepszeń mających na celu poprawę jakości pracy placówki jest niezwykle ważnym i nieustannie aktualnym wyzwaniem, jakie stawia współczesna edukacja przed placówkami wychowania przedszkolnego. Innowacyjność pedagogiczna realizowana zarówno przez nauczycieli edukacji przedszkolnej, jak i dyrekcję tych placówek wpisuje się obecnie w społeczne oczekiwania oraz wychodzi naprzeciw potrzebom i zainteresowaniom dzieci w wieku przedszkolnym.

Celem artykułu jest podjęcie teoretycznych rozważań i przedstawienie definicyjnej różnicy między programem a innowacją, powołując się na regulacje prawa oświatowego ze szczególnym uwzględnieniem etapu edukacji przedszkolnej. Ponadto przywołano pojęcia innowacyjności w aspekcie edukacyjnym, ujmowane przez różnych autorów w publikacjach pedagogicznych oraz poddano analizie najważniejsze regulacje zawarte w podstawie programowej wychowania przedszkolnego. Nakreślono obowiązujące regulacje prawne zawarte w prawie oświatowym, dotyczące innowacyjności i możliwości podejmowania innowacyjnych działań przez nauczycieli, ze szczególnym uwzględnieniem grupy zawodowej nauczycieli edukacji przedszkolnej. Wskazano, że celowość, planowość i nowatorstwo to jedne z ważniejszych kryteriów, które należy uwzględnić podczas innowacyjnych rozwiązań. Podsumowanie stanowi terminologiczne określenie zasadności wyboru programu lub innowacji do realizacji przez nauczycieli edukacji przedszkolnej.

Wstęp

Innowacje pedagogiczne zaprojektowane przez samych nauczycieli czy też przez dyrekcję placówek przedszkolnych jako podmiotu edukacji są niezwykle ważnym i istotnym wyzwaniem, jakie przed nimi stawia współczesna edukacja. Wprowadzanie nowych usprawnień i lepszych rozwiązań ma niewątpliwie na celu podniesienie jakości i efektywności pracy pedagogicznej zarówno w aspekcie dydaktycznym, jak i wychowawczym, ale dotyczy również samokształcenia.

Wielość, różnorodność i atrakcyjność działań podejmowanych w przedszkolach oraz duża konkurencyjność wskazuje, że na współczesnych placówkach spoczywa wręcz obowiązek tworzenia różnorodnych usprawnień, które sprostają nie tylko bieżącym społecznym oczekiwaniom, ale i zainteresowaniom dzieci oraz ich rodzicom.

Program i podstawa programowa wychowania przedszkolnego

Rozważania dotyczące różnicy, jaka istnieje pomiędzy pojęciami programu i innowacji, należy rozpocząć od definicyjnego ich ujęcia, którego fundament stanowi podstawa programowa wychowania przedszkolnego (Rozporządzenie..., 2017).

Odnajdujemy w niej obowiązkowy zestaw wymagań w zakresie dziecięcej wiedzy i umiejętności, które są niezbędne do osiągnięcia przez dzieci gotowości do podjęcia nauki w szkole. Zostały one ujęte w cztery obszary rozwoju tj. fizyczny, emocjonalny, społeczny i poznawczy. Natomiast obowiązkiem nauczyciela edukacji przedszkolnej jest realizacja warunków, sposobu i zadań, które są ujęte w tym dokumencie, jak i przygotowanie dzieci do osiągnięcia adekwatnego do ich możliwości psychofizycznych poziomu gotowości szkolnej. Odbywa się to poprzez realizację treści zawartych w wybranych lub opracowanych samodzielnie programach. W tym miejscu należy podkreślić, że podstawa programowa wychowania przedszkolnego jest aktem prawnym powszechnie obowiązującym we wszystkich przedszkolach w całym kraju, ustanowionym przez właściwego ministra ds. oświaty i wychowania, a wszystkie zawarte w niej elementy mają być obligatoryjnie uwzględnione w programach wychowania przedszkolnego.

Natomiast zgodnie z art. 3 pkt 13b Ustawy o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. (Ustawa..., 2022) dowiadujemy się, że program wychowania przedszkolnego jest opisem sposobu realizacji celów wychowania lub kształcenia oraz treści nauczania ustalonych w podstawie programowej wychowania przedszkolnego. Należy więc podkreślić, że zgodnie z art. 22a pkt 4 i 5 tejże ustawy program wychowania przedszkolnego może obejmować treści nauczania wykraczające poza zakres treści nauczania ustalone w podstawie programowej wychowania przedszkolnego, ale powinien być dostosowany do potrzeb i możliwości dzieci, dla których jest przeznaczony.

Nauczyciele edukacji przedszkolnej mogą korzystać z programów zaproponowanych przez wydawnictwa lub instytucje zajmujące się tworzeniem programów. Mogą korzystać z programów opracowanych przez innych nauczycieli lub mogą skonstruować własny program. W tym miejscu należy podkreślić, że obowiązkiem nauczycieli, zgodnie z art. 22a pkt 1, 6 i 7 ustawy (2022), jest przedstawienie dyrektorowi przedszkola programu wychowania przedszkolnego, a dyrektor po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej dopuszcza do użytku w danym przedszkolu przedstawiony przez nauczyciela (zespół nauczycieli) program wychowania przedszkolnego.

Uzupełniając obowiązujące regulacje o cenne wskazówki zawarte w literaturze pedagogicznej, dowiadujemy się, że program ustala, jakie wiadomości, umiejętności i nawyki o trwałych walorach poznawczych i wychowawczych oraz w jakiej kolejności uczniowie mają sobie przyswoić. Ponadto powinien on zawierać uwagi wstępne,

materiał nauczania (podstawowe informacje, pojęcia, prawa, teorie, zasady, metody, techniki pracy z zakresu dyscypliny naukowej odpowiadającej danemu przedmiotowi), uwagi o realizacji programu oraz wskazówki na temat metod, form organizacyjnych i środków umożliwiających skuteczną realizację materiału nauczania objętego programem (Kupisiewicz, 2000).

Zrozumieniu różnicy między programem a podstawą programową wychowania przedszkolnego może okazać się pomocne stwierdzenie, że podstawa programowa wskazuje kierunek czyli co osiągnąć oraz czego nauczać – uczyć się, natomiast program wskazuje i opisuje, jak to robić. O ile podstawa programowa wychowania przedszkolnego jest dokumentem powszechnie obowiązującym we wszystkich placówkach przedszkolnych w Polsce, o tyle programów wychowania przedszkolnego może być wiele, a ich fundamenty mogą stanowić różnorodne koncepcje pedagogiczne.

Reasumując, podstawa programowa wychowania przedszkolnego wskazuje cele i osiągnięcia dziecka niezbędne do zrealizowania w każdej placówce przedszkolnej w kraju, natomiast w programie wychowania przedszkolnego treści mogą mieć strukturę zgodną z koncepcją autora, uwzględniają m.in. opis metodyczny, zasady diagnozowania i ewaluację oraz zakładane efekty.

Innowacyjność w regulacjach oświatowych

Innowacyjność jest integralnym elementem funkcjonowania przedszkola. Od pewnego czasu podejmowanie innowacyjnych rozwiązań, które służą i wychodzą naprzeciw dziecięcym potrzebom i zainteresowaniom oraz są dostosowane do ich możliwości psychofizycznych, stało się łatwiejsze i prostsze w związku ze zniesieniem od 1 września 2017 r. licznych wymogów formalnych związanych z szeroko rozumianym ich wdrażaniem w placówkach oświatowych. Tym samym sprzyja wyzwaniu nauczycielskiej kreatywności oraz kreatywności ich wychowanków. Od 2017 roku całą procedurę – od momentu pojawienia się pomysłu poprzez wdrażanie go i realizację, a kończąc na podsumowaniu innowacji pedagogicznej, można łatwo i szybko pokonać. Nie wymaga to już tylu formalności zewnętrznych, a obowiązujące procedury tworzone i realizowane są na gruncie danej placówki.

Do 2017 roku nauczycieli obowiązywało Rozporządzenie Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu z 9 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki (Rozporządzenie..., 2002). Jednak zgodnie z obowiązującą obecnie ustawą o prawie oświatowym z 14 grudnia 2016 r. (Ustawa..., 2021) uregulowano kwestie dotyczące innowacyjności.

Od 1 września 2017 r. działalność innowacyjna jest integralnym elementem działalności placówki, a poprzez zniesienie wymogów formalnych w swoich założeniach powinna wyzwalać kreatywność nauczycieli i ich wychowanków. Obecnie nie ma już wymogu zgłaszania innowacji pedagogicznej kuratorowi oświaty czy też organom prowadzącym placówkę, jak miało to miejsce wcześniej. Każda placówka przedszkolna samodzielnie decyduje, jakie innowacje będzie realizowała, jak będzie te działania dokumentowała oraz w jaki sposób będzie informowała zainteresowanych o podejmowanych innowacyjnych przedsięwzięciach. W tym celu we własnym zakresie opracowuje dokumentację i procedurę dotyczącą innowacyjności obowiązującą w ramach wewnątrzprzedszkolnych regulacji. Jedyny wymóg, jaki obecnie istnieje, dotyczący zgłaszania do organu prowadzącego innowacji pedagogicznych wynika z przyznawania dodatkowych środków finansowych na jej realizację.

Obowiązujące obecnie prawo oświatowe reguluje na poziomie ustawy przepisy związane z innowacyjnością, które dotyczą również placówek przedszkolnych (Ustawa..., 2021):

1. Art. 1 pkt 18 wskazuje na konieczność zapewnienia przez system oświaty kształtowania u dzieci postaw przedsiębiorczości i kreatywności sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu gospodarczym, w tym poprzez stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych.
2. Art. 44 ust. 1 i 2 pkt 3 informują nas, że przedszkola podejmują niezbędne działania w celu tworzenia optymalnych warunków realizacji działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej, zapewnienia każdemu dziecku warunków niezbędnych do jego rozwoju, podnoszenia jakości pracy przedszkola i jej rozwoju organizacyjnego. W myśl tego istnieje obowiązek tworzenia przez przedszkola warunków do rozwoju i aktywności, w tym kreatywności dzieci.
3. Art. 55 ust. 1 pkt 4 określa możliwość wspierania nauczycieli w ramach nadzoru pedagogicznego poprzez inspirowanie nauczycieli do poprawy istniejących lub wdrożenia nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie kompetencji dzieci.
4. W art. 68 ust. 1 pkt 9 czytamy, że istnieje obowiązek stwarzania przez dyrektora przedszkola warunków do działania w przedszkolu: wolontariuszy, stowarzyszeń i innych organizacji, w szczególności organizacji harcerskich, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzenie i wzbogacenie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szkoły lub placówki.

5. Z art. 86 ust. 1 dowiadujemy się, że w przedszkolu mogą działać, z wyjątkiem partii i organizacji politycznych, stowarzyszenia i inne organizacje, a w szczególności organizacje harcerskie, których celem statutowym jest działalność wychowawcza albo rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej przedszkola.

Zatem regulacje prawne dotyczące działalności innowacyjnej przeniesiono na poziom ustawy Prawo oświatowe, rezygnując jednocześnie z określenia w drodze rozporządzenia warunków jej prowadzenia przez placówki oświatowe. Obecnie każda placówka samodzielnie decyduje o formalnościach związanych z prowadzoną innowacyjnością w przedszkolu, mając na uwadze poprawę istniejących lub wdrożenie nowych rozwiązań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu innowacyjnych działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie kompetencji przedszkolaków.

Pedagogiczny wymiar innowacyjności na gruncie edukacji przedszkolnej

Od dłuższego czasu w różnych dziedzinach nauki podejmuje się problematykę innowacyjności o wymiarze zarówno interdyscyplinarnym, jak i wielopłaszczyznowym. Daje się zauważyć duże zainteresowanie społeczne w zakresie innowacyjności, dlatego też i na placówkach przedszkolnych spoczywa obowiązek podejmowania różnorodnych usprawnień, które sprostają nie tylko bieżącym, społecznym oczekiwaniom, ale i zainteresowaniom dzieci.

Na pedagogicznym gruncie, zdaniem Ewy Smak, podjęcie innowacyjnych rozwiązań „polega na świadomym wprowadzaniu do zastanego wycinka rzeczywistości pedagogicznej novum, które warunkuje uzyskanie lepszych wyników w relacji do dotychczasowych sposobów, środków, form i nakładu sił” (Smak, 1997, s. 61). Natomiast Dorota Ekiert-Grabowska (1989, s. 46) uznaje, że innowacje pedagogiczne określają zmiany zawierające element nowości, świadomie wprowadzane do systemu szkolnego w celu ulepszenia praktyki edukacyjnej. Z kolei Józef Pólturzycki (2002, s. 45, 47) podkreśla, że mówiąc o innowacji pedagogicznej, mamy na myśli wszelką zmianę w dziedzinie wychowania oraz wzbogacanie o nowe idee wartości praktyki pedagogicznej. Dodaje również, że pedagogiczne innowacje mogą dotyczyć systemu szkolnego, środków pracy nauczycieli, różnych form aktywności uczniów, celów, treści i warunków edukacji. Trafna w odniesieniu do edukacyjnych potrzeb wydaje się definicja Agnieszki Leszcz-Krysiak, która traktuje innowacje pedagogiczne jako:

[...] świadome, nowe i celowe działanie zmierzające do wywołania pozytywnych zmian mających na celu usprawnienie procesu nauczania i uczenia się, rozwiązywania problemów wychowawczych i kształtowania osobowości ucznia. Nauczyciel, który chce wdrażać innowacje pedagogiczne, musi być zatem świadomy celów, jakie chce osiągnąć, oraz wpływu, jaki te nowatorskie działania będą miały na wyniki nauczania – uczenia się poszczególnych uczniów (Leszcz-Krysiak, 2017, s. 154).

Przegląd literatury w zakresie definicyjnych ujęć innowacyjności wskazuje braki dotyczące jasnych i klarownych jej określeń, które niewątpliwie są uwarunkowane chęcią podkreślenia różnorodnych innowacyjnych aspektów. Jednak można również spotkać stały wymiar tego ujęcia, który traktuje innowacje jako nowość, poprawę działalności, celowość zmian warunkującą postęp, skutkującą twórczą refleksją i konstruktywną krytyką zaistniałej sytuacji oraz dążeniem do lepszej jakości życia.

Analizowane ujęcia innowacyjności wskazują, że już w 1986 roku Daniela Ruskowska określiła innowacje jako „zmiany [...], przyczyniające się do rozwoju” (1986, s. 8). Dlatego już w tym ujęciu należy podkreślić, że istotą innowacji jest to, by była ona czymś nowym, co wyrazi się w rozwoju. Mając na uwadze innowacje podejmowane na gruncie edukacji przedszkolnej, mamy więc na uwadze nowe, lepsze, udoskonalone działania, które mają charakter nowatorski, innowacyjny – przede wszystkim dla dzieci, ale również i dla nauczycieli, którzy chcą usprawnić i podwyższyć jakość swojej pracy, a co się z tym wiąże jakość funkcjonowania placówki. Dlatego też analiza tej definicji wskazuje na dwojaki wymiar innowacyjności:

1. nowość – przejawiająca się w zaplanowanych i opracowanych, a następnie podejmowanych działaniach przez nauczyciela;
2. rozwój – przede wszystkim w dziecięcej wiedzy i umiejętnościach, ale również i nauczycielskich kompetencjach.

Natomiast definicja Zbigniewa Pietrasińskiego ukazuje nam kolejną ważną cechę innowacji. Autor wskazuje, że „innowacje są to zmiany celowo wprowadzone przez człowieka [...], które polegają na zastępowaniu dotychczasowych stanów rzeczy innymi, ocenianymi dodatnio w świetle określonych kryteriów i składającymi się w sumie na postęp” (Pietrasiński, 1971, s. 9). W tym ujęciu innowacji należy zwrócić uwagę na celowość wprowadzanych zmian, które złożą się na postęp. Podobnie na gruncie edukacji przedszkolnej, w myśl przytoczonego ujęcia rozpatrujemy je w dwojakim wymiarze:

1. Celowość wprowadzonych zmian – czyli przemyślane, zaplanowane, skrupulatnie opracowane działania, które wynikają z potrzeb i/lub zainteresowań i/lub możliwości psychofizycznych dzieci. A nie jak to się czasami w praktyce edukacyjnej czyni, z mniej lub bardziej uzasadnionej chęci lub możliwości nauczyciela wynikających z jego potrzeb i/lub zainteresowań. Zatem celowość innowacji przejawia się nie tylko skrupulatnością we wstępnej fazie, tj. planowania i przygotowywania nowatorskich działań, ale również w rzetelnej

i przemyślanej diagnozie potrzeb i zainteresowań odbiorców oferowanych innowacyjnych rozwiązań;

2. Postęp – który jest rozpatrywany w kategoriach przyrostu dziecięcej wiedzy i umiejętności, ale również i nauczycielskich kompetencji. Niezwykle istotna jest więc tutaj ewaluacja efektów.

Z kolei ujęcie Stanisława Palki mierza o krok dalej i wskazuje innowację pedagogiczną jako „intencjonalne wprowadzanie zmian bądź to programowych, bądź metodycznych czy organizacyjnych, które stanowią próbę odchodzenia od zintegrowanego szablonowego, rutynowego modelu kształcenia w kierunku działań alternatywnych, nieszablonowych, aktywizujących uczniów i pociągających ich poznawczo” (Palka, 1999, s. 111). Zatem mamy tutaj na uwadze:

1. Innowacje programowe, w których zmiany dotyczą programów zajęć edukacyjnych. Mogą to być innowacje związane z poszerzeniem programów o nowe treści (Dubel i in., 2014, s. 58), ale mogą one obejmować również cały system szkolny, poziom, kierunek kształcenia, jeden poziom w skali lokalnej, regionalnej czy krajowej (Przyborowska, 2013, s. 54).
2. Innowacje organizacyjne, które dotyczą organizacji kształcenia, wychowania lub opieki. Mogą to być zmiany organizacji życia szkoły/przedszkola, np. liczby dzieci/uczniów w grupie/klasie, czasu trwania zajęć/lekcji, ale też organizacji zajęć, np. zmiany ustawienia stolików/ławek. Ten rodzaj innowacji także obejmuje współpracę ze środowiskiem i organizację zarządzania oświatą.
3. Innowacje metodyczne czyli te, w których zmiany dotyczą metod pracy dydaktycznej, wychowawczej lub opiekuńczej. Przykładem tego rodzaju innowacji jest stosowanie nowych metod nauczania-uczenia się, nowego sposobu prezentacji materiału, nowych form pracy w dziedzinie wprowadzania, a także utrwalania lub sprawdzania wiadomości i umiejętności. Wszelkiego rodzaju zmiany dotyczące metod i form pracy z dziećmi.

Ponadto wśród bogactwa różnorodności ujęć i klasyfikacji innowacji pedagogicznych, uwzględniając etap edukacji przedszkolnej, warto uwzględnić tradycyjne funkcje przedszkola i wyodrębnić następujące rodzaje innowacji:

1. dydaktyczne (kształceniowe), które usprawniają proces nauczania-uczenia się. Dotyczyć one mogą wszystkich elementów kształcenia, tj. celów i treści kształcenia, zasad i metod pracy, wykorzystywanych środków dydaktycznych oraz form organizacyjnych nauczania;
2. wychowawcze, których zadaniem jest rozwiązywanie problemów wychowawczych, ale również tworzenie sytuacji pobudzających rozwój osobowości uczniów, budowanie atmosfery sprzyjającej uczeniu się. Ten rodzaj innowacji może dotyczyć wszelkich zmian w zakresie celów, treści, zasad, metod, środków i form oddziaływań pedagogicznych (Bender, 2016, s. 5).

Przywołane powyżej ujęcia innowacji pedagogicznej przez różnych autorów oraz ich analiza wskazują, że **innowacja jest celowo podjętym przez nauczyciela swojego rodzaju novum. Przejawia się w rzetelnym i celowym zaplanowaniu oraz przygotowaniu nowatorskich rozwiązań, które mają charakter metodyczny i/lub organizacyjny i/lub programowy, wynikający z diagnozy potrzeb, zainteresowań i możliwości psychofizycznych dzieci/wychowanków oraz wychodzący naprzeciw ich oczekiwaniom. W konsekwencji podjęte innowacyjne rozwiązania przyczyniają się do przyrostu dziecięcej wiedzy i umiejętności, usprawnienia i podwyższenia kompetencji nauczyciela, a co się z tym wiąże, wpływają na poprawę jakości pracy przedszkola.**

Zatem innowacyjność jest swojego rodzaju poszukiwaniem bardziej efektywnych rozwiązań w pracy dydaktyczno-wychowawczej oraz wiąże się z kreatywnością. Wymaga twórczości i refleksyjności pedagogicznej na każdym etapie pracy nauczycielskiej – zarówno na etapie planowania, jak i realizacji oraz ewaluacji efektów, o których należy pamiętać w końcowej fazie.

Trzeba więc podkreślić, że w pedagogice innowacje ściśle związane są z nowatorstwem edukacyjnym nauczycieli, którzy w swoich założeniach przyczyniają się do postępu pedagogicznego. W okresie szczególnej dbałości o dobrą jakość pracy przedszkola oraz nauczycieli edukacji przedszkolnej innowacje są ważnym czynnikiem aktywizującym wszystkie podmioty edukacji do poszukiwań – zarówno nauczycieli, jak i dzieci oraz ich rodziców. Głośno i wyraźnie trzeba podkreślić, że współczesna edukacja przedszkolna potrzebuje profesjonalnych nauczycieli, którzy są otwarci na szybko zachodzące zmiany i którzy nieustannie poszukują rozwiązań sprzyjających efektywnej edukacji. Potrzebuje ludzi z pasją, którzy chcą tworzyć, działać, wychodzą naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom swoich wychowanków. Potrzebuje pasjonatów, którzy wprowadzają w życie nowe i lepsze rozwiązania, wykazują się wysokim poziomem kreatywności i twórczości, nieustannie doskonalą własną pracę, wzbogacając ją o nowe rozwiązania i pomysły, umożliwiające im podwyższanie jakości świadczonych usług z wychowankami, przyczyniając się w ten sposób do ich rozwoju i postępu. Potrzebuje twórców jakości wykonywanej pracy, których charakteryzuje refleksyjność, kreatywność oraz chęć działania i zmiany na lepsze. Potrzebuje nauczycieli, którzy nie boją się zmian, a wręcz przeciwnie, którzy pragną być ich inicjatorami i twórcami. Współczesna edukacja przedszkolna potrzebuje innowatorów.

Podsumowanie

Wielu nauczycieli edukacji przedszkolnej zastanawia się i poszukuje uzasadnienia w zakresie dokonania wyboru programu lub innowacji. Myślę, że zgodnie

z powyższymi regulacjami należy wskazać im, że program (w dużym uproszczeniu) jest opisem sposobu realizacji celów wychowania i kształcenia osiąganych przez dzieci w zakresie gotowości do podjęcia nauki w szkole podstawowej ustalonych w podstawie programowej wychowania przedszkolnego, natomiast innowacja to świadome, twórcze wprowadzanie udoskonaleń, m.in. programowych, organizacyjnych lub metodycznych, mających na celu nowatorskie rozwiązania. Mogą one dotyczyć:

- zmiany istniejących już rozwiązań;
- naprawiania, przekształcania lub modyfikowania tych zastanych, które tego wymagają;
- poszerzenia lub uzupełnienia tych, które są niewystarczające;
- wyeliminowania niepożądanych i zastąpienia ich nowymi, innymi, lepszymi rozwiązaniami;
- dostosowania istniejących rozwiązań do postępujących zmian;
- wzmocnienia ich.

Zatem innowacja może obejmować rozwiązania programowe, a program może mieć cechy innowacji. Jednakże innowacja jest pojęciem szerszym niż program. Nie musi ograniczać się tylko do wytycznych podstawy programowej wychowania przedszkolnego, ale może obejmować inne sfery działalności przedszkola.

Ponadto należy podkreślić, że każda innowacja jest zmianą, lecz nie każda zmiana jest innowacją. Innowacja pedagogiczna uwarunkowana jest stanem prawnym, dydaktyczno-wychowawczym oraz personalnym konkretnej placówki przedszkolnej. Dlatego też to samo działanie w jednym przedszkolu będzie innowacją, w innym natomiast nie będzie miało takiego charakteru, uzyskując np. status programu.

Bibliografia

- Bender, D. (2016). Innowacje pedagogiczne — ważny element w rozwoju edukacji. *Hejnal Oświatowy*, 4(152)15, s. 5–7.
- Dudel, B., Kowalczyk-Walędzia, M., Łogwiniuk, K. M., Szorc, K. i Wróblewska, U. (2014). *Innowacje w teorii i praktyce edukacyjnej na przykładzie województwa podlaskiego*. Fundacja Centrum Transferu Wiedzy i Innowacji Społeczno-Pedagogicznych. <http://pedagogika.uwb.edu.pl/files/file/PDF/PUBLIKACJE/Innowacje.pdf>
- Ekiert-Grabowska, D. (1989). *Nowatorstwo pedagogiczne nauczycieli. Teoria, praktyka, perspektywy*. Uniwersytet Śląski.
- Kupisiewicz, C. (2000). *Dydaktyka ogólna*. Oficyna Wydawnicza Graf Punkt.
- Leszcz-Krysiak, A. (2017). Gotowość przyszłych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej do wdrażania innowacji pedagogicznych w świetle badań własnych. *Pedagogika Przed-szkolna i Wczesnoszkolna*, 5(10)1, s. 145–155.
- Palka, S. (1999). *Pedagogika w stanie tworzenia*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

- Pietrasiniński, Z. (1971). *Ogólne i psychologiczne zagadnienia innowacji*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Pólturzycki, J. (2002). *Dydaktyka dla nauczycieli*. Novum.
- Przyborowska, B. (2013). *Pedagogika innowacyjności. Między teorią a praktyką*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki, Dz. U. 2002, nr 56 poz. 506. (2002). (Polska). <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20020560506/O/D20020506.pdf>
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dz. U. 2017, poz. 356. (2017). (Polska). <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000356/O/D20170356.pdf>
- Rusakowska, D. (1986). *Nauczyciel i innowacje pedagogiczne*. Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych.
- Smak, E. (1997). *Z zagadnień innowatyki pedagogicznej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, [t.j.:] Dz. U. 2022, poz. 2230. (2022). (Polska). <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19910950425/U/D19910425Lj.pdf>
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, Dz. U. 2021, poz. 1082. (2021). (Polska). <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210001082/U/D20211082Lj.pdf>

ADRES DO KORESPONDENCJI

Ilona Kożuch
Lubelska Akademia WSEI
e-mail: ilona.kozuch@wsei.lublin.pl